

Universiteto administracijos ir studentų reikalavimai dėstytojo kompetencijai

Danguolė Razmaitė¹, Džeraldas Dagys²

¹ Šiaulių universitetas, Edukologijos fakultetas, Kūno kultūros ir sporto edukologijos katedra, P. Višinskio g. 25, 76351 Šiauliai, dangeraz400@yahoo.com

² Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Edukologijos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, dzeraldas.dagys@leu.lt

Anotacija. Kintant edukacinei paradigmai, kyla nauji iššūkiai ir aukštosios mokyklos dėstytojo veiklai bei kompetencijai. Tirta, kokie yra universitetų administracijos ir studentų reikalavimai dėstytojo kompetencijai ir ar tie reikalavimai panašūs. Atliktas tyrimas parodė, kad vis dėlto išlieka takoskyra tarp universitetų studentų ir universiteto administracijos keliamų reikalavimų dėstytojų kompetencijai. Pažymėtina, kad universiteto administracija kelia reikalavimus, kurie yra reglamentuoti Lietuvos Respublikos nacionaliniu lygiu, t. y. Aukštojo mokslo įstatymo nuostatomis, o mokslininkų išskirtos kompetencijų apibrėžtys išlieka kaip teorinis konstruktas, mokslo rezultatas. Studentų reikalavimuose išskiriamos tokios dėstytojų kompetencijos (pedagoginė, metamokymosi, techninė ir kt.), kurios sąveikauja su mokymo proceso rezultatyvumu ir kokybe.

Esminiai žodžiai: *universiteto administracija, studentai, reikalavimai, dėstytojo kompetencija.*

Įvadas

Globalizacijos ir integracijos procesai, informacijos ir komunikacijos technologijų plėtra kelia naujus iššūkius Lietuvos švietimo sistemai ir neabejotinai šiuolaikiniam aukštajam mokslui, kuris išgyvena savąjį transformacijų laikotarpį: vyksta aukštojo mokslo masiškėjimas (Barnett, 1990; Gudaitytė, Jucevičienė, 2000; Gudaitytė, 2001; Jucevičienė, Gudaitytė et al., 2010), keičiasi mokslinių tyrimų, metodologijos ir mokslo žinių samprata (Bowden et al., 1993; Barnett, 1994, 1997, 2000; Jucevičienė, 1998; Gibbons et al., 1994; Knight, 2002), reikalaujama studijų ir dėstytojų kokybės.

Kintant edukacinei paradigmai, kyla nauji iššūkiai ir aukštosios mokyklos dėstytojo veiklai bei kompetencijai. Pasak J. Bowdeno ir G. Masterso (1993), J. Knighto (2002),

aukštosios mokyklos dėstytojo kompetencijai keliami ypatingi reikalavimai: jis turi tapti tuo profesionalu, kuris savo studentams suteikia ne tik specialybės žinias bei gebėjimus, bet ir ugdo jų kompetenciją valdyti savo mokymosi procesą bei mokytis iš patirties, gebėti suprasti savo ir kitų žmonių vertybes bei efektyviai veikti besikeičiančiose ir nežinomose ateities veiklos situacijose.

Pažymėtina, kad šiuolaikinėje švietimo organizacijų kultūroje neretai dėstytojo kompetencijai priskiriami reikalavimai, kuriais siekiama užtikrinti efektyvų ir lanksčių studentų mokymąsi, individualizuojant studijų programą pasitelkiant šiuolaikines technologijas (Jucevičienė, Lepaitė, 2000; Scott, 2000), naudojant mokymosi kontraktus (Laycock, Stephenson, 1993), taikant įvairius mokymosi stilius, organizuojant edukacines įgalinančias aplinkas (Lipinskienė, 2002,) bei mokymosi aplinkas (Jovaiša, 1993; Wilson, 1996; Šiaučiukėnienė, 1997; Jucevičienė, 1998, 1999, 2001; Jonassen, Land, 2000; Lipinskienė, 2002; Jucevičienė, Stanikūnienė 2003).

Analizuojant Lietuvos mokslininkų 1996–2007 m. tyrimų medžiagą pastebima, kad daugelis jų neretai tyrinėdami identifikuoja dėstytojo asmenybės ir didaktinės kompetencijos problemas (Tijūnėlienė, 1998), reikalavimus mokslininko profesijai (Jucevičienė, Stanikūnienė, 2003), atskirus aukštosios mokyklos dėstytojo mokslinės-pedagoginės veiklos sąlygų aspektus (Kundrotas, 1996; Poškienė, 1998).

Taigi šiuolaikinę dėstytojo kompetenciją tikslinga būtų apibrėžti kaip gebėjimą prisitaikyti aukštojo mokslo transformaciniu laikotarpiu, taikyti edukacinius procesus praktinėje veikloje bei skleisti visuomenėje naujas mokslo idėjas. Kompetencijos sampratų įvairovė rodo, kad kompetencijos konstruktas yra sudėtingas, apimantis žinias, įgūdžius, požiūrius, elgesį, darbo įpročius, gebėjimus, asmenines savybes ir kt. (Russ-Eft, 1995; Green, 1999; Naquin, Wilson, 2002; Nitardy ir McLean, 2002; Gangani et al., 2004). Tačiau pasigendama aiškių apibrėžčių, teorinių ir praktinių įžvalgų.

Analizuojant mokslinę literatūrą yra darbų, skirtų dėstytojo kompetencijai, tačiau nerasta tiesiogiai nagrinėjančių šią problemą darbų, niekas negretino administracijos ir studentų keliamų reikalavimų dėstytojams, nelygino su mokslo darbuose atspindimais reikalavimais dėstytojams. Iš to ir kyla **probleminis klausimas**: kokie yra universitetų administracijos ir studentų reikalavimai dėstytojo kompetencijai ir ar tie reikalavimai panašūs?

Tyrimo tikslas – išnagrinėti universiteto administracijos ir studentų keliamus reikalavimus dėstytojų kompetencijai, siekiant nustatyti jų panašumus.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė; dokumentų analizė; anketinė apklausa; statistinė tyrimo duomenų analizė. Empirinio tyrimo duomenys buvo renkami naudojant Šiaulių universiteto studijų kokybės gerinimo strategijos 2008–2011 metams pagrindu tyrėjų parengtą ir straipsnio autorių modifikuotą apklausos raštu anketą-klausymyną. Iš viso apklausoje dalyvavo 121 respondentas.

Straipsnį sudaro: *Įvadas, Dėstytojo kompetencijos apibrėžimas mokslininkų darbuose, Universiteto administracijos ir studentų keliami reikalavimai dėstytojo kompetencijai ir Išvados.*

Dėstytojo kompetencijos apibrėžimas mokslininkų darbuose

Analizuojant dėstytojo darbą aukštojoje mokykloje, svarbu apžvelgti ir tai, kas turėtų sudaryti aukštosios mokyklos dėstytojo kompetenciją, koks turėtų būti jo profesinis pasirengimas. Kaip matyti, kompetencijos sąvoka yra susijusi su turimomis žiniomis, mokėjimais, įgūdžiais, požiūriais.

Plėtojant eurointegracinius procesus Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai turėtų turėti kompetencijas, kurios atitiktų europines tendencijas ir atskleistų jo aukštą pedagoginę, dalykinę, mokslinę, vadybinę, socialinę, psichologinę, mokymosi, informacinės kultūros kompetencijas. Pasak P. Jucevičienės (1998), šiuolaikinis pedagogas turėtų: dėstyti dalykus su „europiniu atspalviu“; skiepyti teigiamą nuostatą europinėms dimensijoms (pliuralizmui, multikultūriškumui, demokratijai); ugdyti partneriškumo dvasią; mokėti bent vieną Europos kalbą; būti susipažinęs su kitų šalių švietimo sistemomis; gebėti valdyti informacines ir komunikacines technologijas; išmanyti ugdymo teoriją ir metodologiją europinių dimensijų kontekste; išmanyti europinių dimensijų mokymo inovacijas ir mokėti jas taikyti.

Pabrėžtinas ir pedagogo novatoriaus vaidmuo, kuriam būdingas naujovių suvokimas ir gebėjimas kritiškai jas analizuoti, atpažinti paviršutiniškumą ir atrasti tvarkymo galimybes, kūrybiškai diegti naujoves savo darbe (Jucevičienė, 1998; Hargreavas, 1999; Tumėnienė, Janiūnaitė, 2000).

Neretai šiuolaikinio mokslo pasaulyje kyla klausimas, kaip laikytis šių kompetencijų ir jų įgyvendinimo darnos principų universitetinėje bendruomenėje? Pažymėtina, kad šią problemą savo tyrinėjimuose išryškino P. Jucevičienė (1998), siekdama suderinti reikalavimus dėstytojo mokslinei ir pedagoginei kompetencijai bei praktinei veiklai.

Tikslinga būtų atkreipti dėmesį, kad aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinis sėkmingumas mokslininkų N. Šedžiuvienės ir kt. (2009) nagrinėjamas kaip specialisto integrali būseną, jo individualių, asmenybinių ir subjektyvių savybių sąveika, atskleidžianti aukštą profesionalumo lygį, optimalių rezultatų, adekvačių iškeltiems tikslams, pasiekimą, pasitenkinimą šiais rezultatais ir jų atitikimą socio reikalavimams, keliamiems aukštosios mokyklos dėstytojui kaip kūrybingai ir save ugdančiai asmenybei.

D. Lipinskienė (2002) savo darbuose kelia problemą, kaip įvertinti ir patenkinti institucijos poreikį reikalavimams dėstytojo kompetencijai ir kaip patenkinti paties dėstytojo poreikį tobulinti savo kompetenciją bei siekia šiuos poreikius suderinti tuo atveju, jei jie smarkiai skiriasi (arba dėstytojas nesuvokia kompetencijos tobulinimo svarbos, arba institucija nemato jokio reikalo sudaryti tam sąlygų).

Taigi analizuojant šiuolaikinio dėstytojo veiklą, galima būtų išskirti tokią dėstytojo kompetencijos struktūrą:

1. Dalykinė kompetencija – orientavimasis į mokslo naujoves, kūrybiškumas, geras dalyko išmanymas, auditorijos dėmesio valdymas, mokslinės veiklos metodų įvaldymas (Tijūnėlienė, 1998; Lipinskienė, 2002).

2. Mokslinė kompetencija – mokslinė dėstytojo veikla kuriant, taikant ir platinant naujas žinias rodo dėstytojo aktyvumo, atliekant mokslinius tyrimus (naujų žinių kūrimas, jų taikymo fundamentalieji darbai, ekspertizė, naujų žinių platinimas visuomenėje ir kt.), lygį, kurį atitinka dėstytojo kvalifikacinis ir mokslinis laipsnis (Jucevičienė, 1996).

3. Edukacinė kompetencija – pažymėtina, kad edukacinę kompetenciją sudaro (Jucevičienė, Stanikūnienė, 2003): metamokymosi kompetencija (akcentuojanti dėstytojo kognityvinių metodų ir būdų plėtrą ir mokymosi veikloje procesų supratimą bei valdymą), mokymosi kompetencija (reikalinga dėstytojo dalykinei kompetencijai tobulinti, kompetencija kurti (arba dalyvauti kūrime) edukacines mokymuisi imlias aplinkas), kompetencija mokyti (mokymo proceso organizavimas, kuris pereitų į mokymąsi, kompetencija mokyti kitus ir kompetencija skleisti naujas mokslo žinias visuomenėje).

S. Šalkauskis (1992), Ramsdenas (1996) savo darbuose akcentuoja dėstytojo pedagoginę kompetenciją. Analizuodami ją, mokslininkai daro išvadą, kad pedagoginė dėstytojo kompetencija, tai: didaktikos, psichologijos, švietimo vadybos dalykų išmanymas.

O. Simpsonas (2000) išskiria komunikacinę kompetenciją – tai dėstytojo bendravimo, gebėjimo dirbti grupėmis, užsienio kalbų mokėjimo bei darbo kompiuteriu įgūdžiai.

Taigi kalbant apie dėstytojo kompetenciją neužtenka kalbėti vien tik apie jo žinias, mokėjimus, įgūdžius, bendravimą ir bendradarbiavimą, nes neretai, pasak O. Simpsono (2000), kompetencijos sampratoje glūdi gilesni dalykai – individo vertybinis pagrindas, asmeninės savybės, požiūriai ir pan. Todėl svarbu atsakyti į klausimą, kokiomis asmeninėmis savybėmis turi pasižymėti dėstytojas. O. Simpsono (2000) atliktų tyrimų metu nustatyta, kad, studentų nuomone, dėstytojas dar turi pasižymėti: geru savo dalyko išmanymu, draugiškumu, atvirumu, gebėjimu atlikti kuratoriaus darbą, pateikti grįžtamąją informaciją apie atliktus darbus, gebėjimu plėtoti mokymosi įgūdžius, empatiją, gebėjimu priimti ir toleruoti skirtumus bei teikti kritiką.

Universiteto administracijos ir studentų keliami reikalavimai dėstytojo kompetencijai

Siekiant atskleisti universiteto administracijos ir studentų reikalavimus dėstytojo kompetencijai, reikėtų apibrėžti pareiginius (administracijos) ir studentų keliamus reikalavimus dėstytojų kvalifikacijai bei kompetencijai, kurių reikia norint tinkamai atlikti dėstytojo darbą.

Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas (*Lietuvos žinios*, 2000, Nr. 27-715), nustato, kad dėstytojas, dirbantis aukštojoje mokykloje, turi: dalyvauti konferencijose, rengti mokslo straipsnius ir juos publikuoti įvairiuose moksliniuose leidiniuose, profesionaliai skaityti paskaitas studentams, vadovauti baigiamiesiems darbams, rengti mokslines-mokomąsias priemones, dalyvauti aukštosios mokyklos renkamų komisijų veikloje ir kt.

R. Ginevičius ir V. B. Ginevičienė (2005) pastebi, kad dėstytojams keliami profesinės veiklos reikalavimai yra diferencijuojami pagal dėstytojų pareigybes. Pažymėtina, kad visoms pareigybėms nustatomi skirtingi veiklos sričių svoriai. Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas (*Lietuvos žinios*, 2000, Nr. 27-715) reglamentuoja ir nustato šias aukštųjų mokyklų dėstytojų pareigybes:

- asistentas – šias pareigas gali eiti asmuo, turintis ne žemesnę kaip magistro kvalifikacinį laipsnį, vadovauti studentų praktiniams užsiėmimams;
- lektorius – šias pareigas gali užimti asmuo, turintis ne žemesnę kaip magistro kvalifikacinį laipsnį. Privalo dėstyti studentams, dirbti metodinį darbą;
- docentas – tai mokslininkas arba pripažintas menininkas. Asmuo šioms pareigybėms renkamas akademinės tarybos pritarimu ne daugiau kaip vienai kadencijai ir gali būti priimamas asmuo, turintis magistro kvalifikacinį laipsnį ar jam prilygstantį aukštąjį išsilavinimą. Docentas turi dėstyti, vykdyti mokslinius tyrimus, skelbti tyrimų rezultatus recenzuojamuose mokslo leidiniuose.
- profesorius – tai mokslininkas, turintis rengti mokslininkus, dėstyti studentams, formuoti mokslinių tyrimų kryptis ir joms vadovauti, skelbti tyrimų rezultatus recenzuojamuose mokslo leidiniuose.

Remiantis Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymu, galima daryti prielaidą, kad universiteto administracija šio įstatymo straipsniais formaliai reglamentuoja dėstytojo kompetenciją. Deja, šie reikalavimai gana bendri ir neatspindi tos struktūros, kurią apibrėžia mokslininkai, savo darbuose nagrinėjantys dėstytojo kompetenciją.

Pažymėtina, kad universiteto administracija kelia reikalavimus, kurie yra reglamentuoti Lietuvos Respublikos nacionaliniu lygiu, t. y. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242) nuostatomis, o mokslininkų išskirtos kompetencijų apibrėžtys išlieka kaip teorinis konstruktas, mokslo rezultatas. Tačiau, kyla klausimas, kiek ši interpretacija sietina su studentų reikalavimais dėstytojo kompetencijai? Šis klausimas tampa svarbus akcentuojant studentų reikalavimus dėstytojo keliamai kompetencijai.

Siekiant apibrėžti universiteto administracijos ir studentų keliamus reikalavimus dėstytojų kompetencijai, tyrimas buvo atliktas dviem etapais. Pirmojo etapo metu buvo siekiama nustatyti, ar universiteto administracija kelia reikalavimus dėstytojo kompetencijai? Atliekamo tyrimo metu išsiaiškinta, kad Šiaulių ir Lietuvos edukologijos universitetai taiko tik formalius reikalavimus dėstytojų kompetencijai, t. y. atitikti Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymą (2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242), reglamentuojantį aukštųjų mokyklų dėstytojų pareigybes bei kitus šio įstatymo lydimuosius dokumentus. Įvertinus tai, kad universiteto administracijos kelia tik formalius reikalavimus dėstytojų kompetencijai, tikslinga buvo antruoju tyrimo etapu išsiaiškinti studentų keliamus reikalavimus dėstytojų kompetencijai.

Tyrimo duomenys buvo renkami naudojant Šiaulių universiteto studijų kokybės gerinimo strategijos 2008–2011 metams pagrindu tyrėjų parengtą ir straipsnio autorių

modifikuotą apklausos raštu anketą-klausimyną. Klausimyną sudaro demografinis ir diagnostinis blokai. Diagnostinę klausimyno dalį sudaro 25 teiginiai, kurie, skaidomi į atskirus blokus, turinčius vidinę struktūrą (dalykinė kompetencija, komunikacinė kompetencija, mokslinė kompetencija, techninė kompetencija, pedagoginė kompetencija, metamokymosi kompetencija). Atsakydami į kiekvieną teiginį, tiriamieji turėjo pasirinkti atsakymo variantus penkių pakopų Likerto skalėje nuo „visiškai nesutinku“ (1) iki „visiškai sutinku“ (5). Kiekybinio tyrimo statistinė analizė atlikta taikant SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) statistinių duomenų apdorojimo programą (*SPSS for Windows 17.0*). Analizuojant tyrimų duomenis taikyti du aprašomosios statistikos metodai: vidurkis (X) ir standartinis nuokrypis (SD). Statistiniam skirtumui tarp dviejų aukštųjų mokyklų studentų nustatyti naudotas neparаметrinis Mano-Vitnio-Vilkoksono (*Mann-Whitney-Wilcoxon's*) rangų sumų kriterijus (Gonestas, Strielčiūnas, 2003; Pukėnas, 2005).

Tiriamieji – dviejų universitetų edukologijos krypties baigiamųjų kursų (III–IV kursas) studentai, t. y. LEU – 59 studentai ir ŠU – 62 studentai. Minėti universitetai tyrimui pasirinkti dėl panašios specializacijos ir pedagoginės pakraipos. Iš viso apklausoje dalyvavo 121 respondentas. Taigi šį tyrimą galima laikyti žvalgomuoju.

Reikia pastebėti, kad vertinimai yra susiję su kiekvieno studento asmenine patirtimi ir jų negalima priimti vienareikšmiškai. Kadangi žvalgomasis tyrimas atliktas dviejuose Lietuvos universitetuose (Lietuvos edukologijos ir Šiaulių), gautus rezultatus nederėtų laikyti apibendrintais Lietuvos studentų keliamais reikalavimais dėstytojo kompetencijai.

1 lentelė. Dėstytojo kompetencijų vertinimas

Kompetencijų skalė	Aukštosios mokyklos studentai		Z	P
	LEU	ŠU		
Dalykinė kompetencija	4,05 ± 0,91	4,06 ± 0,83	-0,49	0,627
Komunikacinė kompetencija	2,80 ± 1,11	3,28 ± 1,19	-4,47	0,000
Mokslinė kompetencija	3,14 ± 1,04	3,11 ± 0,97	-0,57	0,568
Techninė kompetencija	3,78 ± 1,10	3,14 ± 1,13	-6,55	0,000
Pedagoginė kompetencija	4,47 ± 1,01	4,16 ± 0,91	-4,38	0,000
Metamokymosi kompetencija	2,30 ± 1,11	2,78 ± 1,19	-4,47	0,000

2 lentelė. Studentų reikalavimų dėstytojo kompetencijai raiška

Kompetencijų skalė	Teiginiai	Aukštosios mokyklos studentai		Z	P
		LEU	ŠU		
Dalykinė kompetencija	Dėstytojas gerai išmano dėstomą dalyką	4,03 ± 1,09	3,83 ± 1,08	-2,26	0,024
	Dėstytojas kūrybiškai perteikia dalyko medžiagą	4,19 ± 0,86	4,13 ± 0,80	-1,49	0,135
	Dėstytojas geba valdyti auditoriją	4,12 ± 1,14	4,14 ± 1,04	-0,20	0,841
	Dėstytojas aiškiai perteikia medžiagą	3,35 ± 1,27	3,63 ± 1,45	-2,10	0,022
	Dėstoma medžiaga atitinka dabartines mokslo ir informacijos tendencijas	3,94 ± 1,12	3,37 ± 1,20	-5,81	0,000
Komunikacinė kompetencija	Dėstytojas pastabas išsako asmeniškai	2,80 ± 1,24	2,91 ± 1,30	-1,17	0,242
	Dėstytojas atvirai ir nuoširdžiai bendrauja su studentais	2,51 ± 1,45	3,43 ± 1,50	-6,66	0,000
	Dėstytojas yra tolerantiškas	3,35 ± 1,27	3,63 ± 1,45	-2,10	0,024
Mokslinė kompetencija	Dėstytojas siekia tobulėti	3,43 ± 1,33	3,30 ± 1,19	-1,59	0,112
	Dėstytojas eruditas	2,30 ± 1,24	2,91 ± 1,30	-1,17	0,242
	Dėstytojas nuolat siekia naujovių	3,63 ± 1,32	2,90 ± 1,44	-5,74	0,000
	Dėstytojo kritiškas požiūris į mokslinę medžiagą kitų mokslų kontekste	3,11 ± 1,30	3,50 ± 1,33	-3,35	0,001
	Dėstytojas supažindina su savo moksline sritimi	3,04 ± 1,05	2,89 ± 0,94	-2,53	0,012
	Dėstytojas veiksmingai taiko informacines ir komunikacines technologijas (IKT)	3,89 ± 1,18	3,19 ± 1,25	-6,59	0,000
Techninė kompetencija	Dėstytojas skatina studentus naudoti IKT mokymo(si) procese	3,55 ± 1,00	3,63 ± 0,85	-0,20	0,844
	Dėstytojas naudoja vizualines priemones	3,93 ± 1,50	3,01 ± 1,45	-6,66	0,000
	Dėstytojo profesinė kompetencija yra aukšta	3,94 ± 1,12	3,37 ± 1,20	-5,81	0,000
Pedagoginė kompetencija	Dėstytojas yra pasišventęs savo darbui	4,39 ± 1,18	3,69 ± 1,25	-6,59	0,000
	Dėstytojas kvalifikuotai ir lanksčiai taiko didaktines sistemas, mokymo ir vertinimo metodus	4,59 ± 0,86	4,63 ± 0,80	-1,49	0,135
	Dėstytojas geba nustatyti individualius studentų poreikius, sugebėjimus	4,62 ± 1,14	4,64 ± 1,04	-0,20	0,840
	Dėstytojas optimaliai organizuoja pedagoginį procesą	4,05 ± 1,00	4,13 ± 0,85	-0,20	0,842
	Dėstytojas savo darbe taiko kognityvinius metodus ir būdus	2,61 ± 1,30	3,00 ± 1,33	-3,35	0,001
	Dėstytojas nuolat atnaujiną savo žinias	2,46 ± 1,36	2,65 ± 1,32	-1,62	0,205
Metamokymosi kompetencija	Dėstytojas nuolat tobulėja siekdamas priimti permąnų iššūkius	2,11 ± 1,20	2,50 ± 1,25	-4,35	0,002
	Dėstytojas mokosi iš savo veiklos patirties	1,96 ± 1,36	2,25 ± 1,32	-1,62	0,105

Tyrimo rezultatai parodė, kad vertinant reikalavimus dėstytojų dalykinei ir mokslinei kompetencijoms, tiek ŠU, tiek LEU studentai tam pritarė panašiai (1 lentelė). Statistiškai reikšmingo skirtumo tarp grupių nenustatyta ($p > 0,05$), bet galima pastebėti, kad studentai nori, jog aukštųjų mokyklų dėstytojai pasižymėtų aukšta dalykine ir moksline kompetencijų raiška, kuri įgalintų mėgautis savo darbu ir jį atlikti kokybiškai, perteikiant žinias, mokslines naujoves dažniausiai derinant su praktine patirtimi. Nustatyta, kad dėstytojas turėtų gerai išmanyti dėstomą dalyką (2 lentelė). Dalykinė kompetencija išreiškiama per medžiagos dėstymą, kuris aiškus ne tik pačiam dėstytojui, bet ir studentams. Manoma, kad paskaitose perteikiama informacija turi sietis su dabartinio mokslo pasiekimais, inovacijomis, atspindinčiomis socialinio gyvenimo, kuriame studentas reiškiasi, visumą ir detales, sąveikautų su mokymosi aplinka teoriniu ir praktiniu lygiu.

Lyginant komunikacinę, techninę, pedagoginę ir metamokymosi kompetencijas, tarp tiriamųjų grupių nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,05$) (1 lentelė). Nustatyta, kad dėstytojai turėtų atvirai ir nuoširdžiai bendrauti su studentais, kad dėstytojas būtų tolerantiškas savo studentams. Šią kompetenciją sudarantys elementai yra svarbesni ŠU studentams nei LEU studentams (2 lentelė) ($p < 0,05$). Galima teigti, kad abiejų grupių tiriamiesiems yra vienodai svarbu šiltas ir nuoširdus dėstytojo bendravimas su auditorija. Pažymėtina, kad dėstytojo stipriai išreikšta *komunikacinė kompetencija* laiduoja geresnius santykius su studentais, tolerantiškumas studentams dėstytoją nukreipia kurti palankią mokymosi aplinką, kuri įgalina studentą nuolat tobulėti.

Šiame kontekste išryškėja dėstytojo *techninė kompetencija* (2 lentelė) taikant informacines ir komunikacines technologijas, naudojant vizualines priemones. Šią dėstytojų kompetenciją labiau vertina ($p < 0,05$) LEU studentai, kurie akcentuoja, kad dėstytojas turi gebėti taikyti IKT studijų procese, tai skatintų juos labiau koncentruotis į dėstomą dalyką, garantuotų kokybišką studijų proceso organizavimą, leistų optimaliai paskirstyti studijų procesą bei įgalintų studentus aktyviau dalyvauti paskaitose.

Siekiant nustatyti studentų reikalavimus *pedagoginei dėstytojų kompetencijai* studentams buvo pateikti 5 teiginiai, kurie apibūdina šią kompetenciją (2 lentelė). Kad dėstytojo pedagoginė kompetencija turi būti aukšta, kad dėstytojas turi pasišvęsti savo darbui labiau pritarė LEU studentai ($p < 0,05$). Nors statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatyta, bet individualių studentų poreikių, siekiant optimaliai organizuoti pedagoginį procesą, tyrimo rezultatai rodo, kad abiejų aukštųjų mokyklų studentai kelia nemažus reikalavimus savo dėstytojų gebėjimams ($p > 0,05$) (2 lentelė).

Analizuojant *metamokymosi kompetencijos* raišką, tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad studentai labiau vertina šiuos kompetencijos aspektus: dėstytojų gebėjimą darbe taikyti kognityvinius metodus ir būdus, dėstytojų nuolatinį tobulėjimą siekiant priimti permainų iššūkius. Šie aspektai yra svarbesni Šiaulių universiteto studentams nei Lietuvos edukologijos universiteto studentams ($p < 0,05$) (2 lentelė).

Pažymėtina, kad anksčiau studentų išskirtas dėstytojų kompetencijas savo moksliniuose tyrinėjimuose išskyrė O. Simpsonas (2000), V. Tumėnienė, B. Janiūnaitė (2002),

P. Jucevičienė, B. Stanikūnienė (2003) ir kt. Nors studentams šie reikalavimai yra svarbūs, tačiau universitetų administracijos keliamuose reikalavimuose jie šitaip nedetalizuojami.

Apibendrinant galima teigti, kad aukštųjų mokyklų administracijos formalieji reikalavimai dėstytojui šiuolaikinėje visuomenėje tampa nusitovėjusia „kliše“, kurios nebeužtenka, siekiant užtikrinti šiuolaikinių studijų kokybę. Šiuolaikinėje aukštojoje mokykloje, matyt, būtų svarbu ne tik pasverti formalias dėstytojo kompetencijas (apibrėžtas dokumentais), bet ir akcentuoti dėstytojų kompetencijas, konkrečiau ir visapusiškai lemiančias jų darbo kokybę (mokslininkų nagrinėjamas edukacines, komunikacines, dalykines ir kitas kompetencijas).

Išvados

Universiteto administracijos ir studentų keliamų reikalavimai dėstytojų kompetencijai yra skirtingi. Universiteto administracija dėstytojo kompetencijas nustato remdamasi Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu (2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242), apsiribodama formaliais reikalavimais. Studentų keliami reikalavimai dėstytojo kompetencijai (pedagoginei, metamokymosi, techninei, komunikacinei ir kt.) labiau atspindi mokymo proceso rezultatyvumą ir kokybę.

Literatūra

- Barnett, R. (1990). *The Idea of Higher Education*. Buckingham: Open University Press and SRHE.
- Barnett, R. (1997). *Higer Education:A Critical Bussines*. Buckingham: Open University Press and SRHE.
- Barnett, R. (2000). *Realizing the University in a Age of Supercomplexity*. Buckingham: Open University Press and SRHE.
- Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott P., Trow, M. (1994). *The new production of knowledge: the dynamics of science and research in contemporary societies*. London: Sage.
- Gonestas, E., Strielčiūnas, R. (2003). *Taikomoji statistika: vadovėlis kūno kultūros ir sporto specialybių studentams*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
- Gudaitytė, D., Jucevičienė, P. (2000). Elitinio aukštojo mokslo tapimo masiniu proceso esmė: paradigma ir charakteristikos. *Socialiniai mokslai*, 3 (24), p. 112–122.
- Gudaitytė, D. (2001). *Aukštojo mokslo tapimo masiniu reiškiniu ypatumai, pasaulinės tendencijos ir jų projekcijos į Lietuvą*. Daktaro disertacijos santrauka. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.

- Ginevičius, R., Ginevičienė, V. B. (2005). *Universitetų dėstytojų darbo efektyvumo daugiakriterinis proporcingas vertinimas*. Prieiga per internetą <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/78/ginevicius_gineviciene.pdf>.
- Jonassen, D. H., Land, M. S. (2000). *Theoretical Foundations of Learning Environments*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Jovaiša, L. (1993). *Edukologijos pradmenys*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*, 1 (22), p. 44–51.
- Jucevičienė, P. (1996). *Organizacijos elgsena*. Kaunas: Technologija.
- Jucevičienė, P. (1998). Europinės švietimo dimensijos Lietuvos aukštajame moksle. Lietuvos mokslas ir pramonė. *Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika*: konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, p. 3–12.
- Jucevičienė, P., Gudaitytė, D., Karenauskaitė, V., Lapinskienė, D., Stanikūnienė, B., Tautkevičienė, G. (2010). *Universiteto edukacinė galia: atsakas 21-ojo amžiaus iššūkiams*: monografija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
- Jucevičienė, P., Gudaitytė, D. (2000). Elitinio aukštojo mokslo tapimo masiniu proceso esmė: paradigma ir charakteristikos. *Socialiniai mokslai*, 3 (24), p. 112–122.
- Jucevičienė, P., Stanikūnienė, B. (2003). Universiteto dėstytojo edukacinė kompetencija mokymosi paradigmos kontekste. *Socialiniai mokslai*, 3 (35), p. 24–29.
- Knight, J. (2002). *Trade in Higher Education Services: The Implications of GATS*. Prieiga per internetą: <http://www.unesco.org/education/studyingabroad/highlights/global_forum/gats_trade_he_gats_implications.pdf>.
- Kundrotas, V. (1996). *Universitetinių biznio administravimo bakalauro studijų organizavimas*. Daktaro disertacija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
- Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas. (2000). *Lietuvos žinios*, Nr. 27–715. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281384>.
- Laycock, M., Stephenson, J. (1993). *Using Learning Contracts in Higher Education*. London: Kogan Page.
- Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka*. Daktaro disertacija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
- Poškienė, A. (1998). *Universiteto organizacijos kultūra – kompleksinis aukštojo mokslo edukologinis veiksnys*. Daktaro disertacija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
- Pukėnas, K. (2005). *Sportinių tyrimų analizė SPSS programa*: mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
- Raišienė, A. G. (2004). *Studentų ir dėstytojų požiūrio į aukštųjų mokyklų dėstytojų edukacinę kompetenciją raiška*. Prieiga per internetą <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/70/raisiene.pdf>>.
- Tijūnėlienė, O. (1998). Aukštosios mokyklos dėstytojas: mokslininkas-auklėtojas-psichologas. *Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika*: konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 40–45.

- Tumėnienė, V., Janiūnaitė, B. (2000). Pedagogų veiklos pokyčiai pasaulinių ir europinių švietimo dimensijų kontekste. *Socialiniai mokslai*, 2 (23), p. 24–33.
- Simpson, O. (2000). *Supporting students in open and distance learning*. London: Kogan Page Limited.
- Scott, P. (2000). Globalisation and Higher Education: Challenges for the 21st Century. *Journal of Studies in International Education Spring*, 4, p. 3–10.
- Šalkauskis, S. (1992). *Rinkiniai raštai*. Pedagoginės studijos. Vilnius: Leidybos centras.
- Ramsden, P. (1996). *Learning to lead in higher education*. London: Creative print and design.
- Šiaučiukėnienė, L. (1997). *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas*. Kaunas: Technologija.
- Wilson, B. G. (1996). *Constructivist Learning Environments: Case Studies in Instructional Design*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Šedžiuviene, N., Tamutienė, L., Urbonienė, L. (2009). Aukštosios mokyklos dėstytojų profesinis kompetentingumas šiuolaikinių ugdymo tendencijų kontekste. *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, 5, p. 155–162.

Are the Requirements for Teacher's Competence set by University Administration and Students Similar?

Danguolė Razmaitė¹, Džeraldas Dagys²

¹ Šiauliai University, Faculty of Education, Department of Physical Education and Sports Educology, P. Višinskio St. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania, dangeraz400@yahoo.com

² Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Education, Studentų St. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania, dzeraldas.dagys@leu.lt

---

Summary

As the educational paradigm undergoes changes, new challenges for performance and competence of higher education institution teachers arise. The article deals with the requirements for teacher's competence set by university administration and students, and whether these requirements are similar. In the beginning, definitions of teacher's competence dealt with in scientists' papers are reviewed, the structure of teacher's competence is discussed. The article explores the requirements for teacher's competence set by university administration and students. The research carried out shows that nevertheless there is a divide between requirements for teachers' competence set by university students and university administration. It should be noted that university administration pose requirements which are regulated on the national level of the Republic of Lithuania, i.e. provisions of the Law on Higher Education and Studies of the Republic of Lithuania; whereas the definitions of competences investigated by scientists remain as a theoretical

construct, a scientific outcome. The requirements set by students include these teachers' competences (pedagogical, meta-learning, technical, etc.) which interact with the efficiency and quality of the teaching process.

Keywords: *university administration, students, requirements, teacher's competence.*

Įteikta / Received 2013-12-05
Priimta / Accepted 2014-06-20